

TARPUSAVIO SKOLINIMO PLATFORMŲ VEIKLA LIETUVOJE: PLĖTROS GALIMYBĖS

Viktorija KARMAZA^{1*}, Marius LAURINAITIS²

¹*Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas, Finansų inžinerijos katedra,
Saulėtekio al. 11, LT-10221, Vilnius, Lietuva*

²*Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas, Finansų inžinerijos katedra,
Saulėtekio al. 11, LT-10221, Vilnius, Lietuva*

Gauta 2019 m. sausio 17 d.; priimta 2019 m. vasario 4 d.

Santrauka. Tarpusavio skolinimas yra viena iš pagrindinių finansinių technologijų siūlomų paslaugų. Tarpusavio skolinimo platformų dėka atsirado greitas ir paprastas būdas gauti paskolą. Nors Lietuvoje ši veikla yra pakankamai nauja, tačiau jos plėtra galėtų gerinti šalies ekonomiką, suteikdama naujas darbo vietas, praplėstų siūlomų finansinių paslaugų spektrą. Straipsnis nagrinėja tarpusavio skolinimo platformų veiklą Lietuvoje. Jo tikslas – išnagrinėti tarpusavio skolinimo platformų veiklą Lietuvoje ir nustatyti plėtros galimybes. Straipsnyje naudojami mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizės metodai. Iš pradžių pateikiama tarpusavio skolinimo samprata ir esmė. Toliau aiškinamas platformos veiklos procesas. Po to autoriai pristato ir lygina Lietuvoje veikiančias platformas. Galiausiai bandoma atskleisti, kokias veiklos plėtros galimybes turi tarpusavio skolinimo platformos Lietuvoje.

Reikšminiai žodžiai: tarpusavio skolinimo platformos, tarpusavio skolinimas, plėtra, finansinės technologijos, finansinės paslaugos, investavimas.

Įvadas

Per pastarąjį dešimtmetį finansinių technologijų sritis išaugo visame pasaulyje. Tarpusavio skolinimas yra viena pagrindinių fintech industrijos veiklų. Ši sritis pradėjo plėstis inovatyvių informacinių technologijų dėka. Modernioje ir technologiškai pažangioje visuomenėje su lengvai prieinamu internetu, tarpusavio skolinimas tapo paprastu ir greitu būdu gauti paskolą. Atsirado daug naujų verslo įmonių – tarpusavio skolinimo platformų, kurios tapo nauja grėsme tradicinėms finansinėms institucijoms.

Lietuvoje ši veikla yra dar pakankamai nauja. Šiuo metu veikia tik kelios tarpusavio skolinimo platformos. Visuomenė irgi dar visai nedaug žino apie sektoriaus veiklą ir siūlomas paslaugas. Tačiau reikia pabrėžti, kad Lietuva siūlo palankias sąlygas finansinių technologijų vystymuisi. Fintech, o tuo pačiu ir tarpusavio skolinimo platformų veiklos plėtra galėtų suteikti gyventojams naujas ir inovatyvias finansines paslaugas. Su naujų tarpusavio skolinimo platformų įkūrimu gali atsirasti naujos darbo vietos. Be to, sėkminga sektoriaus plėtra turi galimybę pritraukti užsienio valstybių dėmesį ir investicijas. Dėl šių priežasčių svarbu suprasti kaip veikia tarpusavio skolinimo platformos ir kokios yra jos plėtros galimybės Lietuvoje.

Straipsnio objektas – tarpusavio skolinimo platformos.

Problema – kaip gali būti plečiama tarpusavio skolinimo platformų veikla Lietuvoje.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti tarpusavio skolinimo platformų veiklą Lietuvoje ir nustatyti plėtros galimybes.

Tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

Pateikti tarpusavio skolinimo sampratą ir esmę.

Išnagrinėti tarpusavio skolinimo platformų veiklos proceso eigą.

Ištirti ir palyginti Lietuvoje veikiančias platformas.

Atskleisti tarpusavio skolinimo platformų veiklos plėtros galimybes.

Straipsnyje naudojami mokslinės literatūros ir statistinių duomenų analizės metodai.

* Autorius susirašinėti. El. paštas viktorija.karmaza@stud.vgtu.lt

Tarpusavio skolinimo samprata

Wei (2015) tarpusavio skolinimą (anglų k. *peer-to-peer*, arba *P2P*) apibūdina kaip internetinį pinigų skolinimąsi, kuriame nedalyvauja finansinės institucijos, o tik interneto platformomis besinaudojantys individai. Anglų k. “peer-to-peer” sąvoka gali būti suprantama kaip dvejų dalyvių sąveika, nereikalaujanti tarpininko, panašiai kaip internetas (Milne & Parboteeah, 2016). Kinijos, kurioje finansinių technologijų sektorius pastaraisiais metais ženkliai išaugo, mokslininkų teigimu tarpusavio skolinimas tai naujas būdas žmonėms ar įmonėms skolintis pinigus iš kitų asmenų internetu (Zhao et al., 2017). Tel Avivo universiteto mokslininkas Chuanman You (2017) tarpusavio skolinimą vadina viena iš privačių paskolų rūšių, kuomet internetinių platformų pagalba paskolų gavėjai yra susiejami su investuotojais.

Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatyme, kuris reglamentuoja tarpusavio skolinimo platformų veiklą, įteisinta tokia sąvoka: “Tarpusavio skolinimas – veikla, kai per tarpusavio skolinimo platformą fiziniai asmenys (toliau – paskolos davėjas) teikia arba įsipareigoja suteikti vartojimo kreditus vartojimo kredito gavėjams.” (Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas, 2 str. 11 d., 2011). Įstatymo 2 str. 12 d. taip pat įvardinama, kad tarpusavio skolinimo platforma tai “informacinė sistema, per kurią vykdomas skolinimas”.

Pirmoji tarpusavio skolinimo platforma “Zopa” buvo įsteigta 2005 m. Didžiojoje Britanijoje (Zhao et al., 2017). Nuo to laiko atsirado daugiau panašių platformų visame pasaulyje. Ypač greitai ir plačiai sektorius išsivystė Kinijoje. Pirmoji platforma buvo įkurta 2007 m., po 5 m. jų jau buvo 200, o 2016 m. Kinijoje buvo užregistruota daugiau nei 4000 tarpusavio skolinimo platformų (You, 2017). Šiuo metu Kinija yra laikoma pirmaujančia FinTech šalimi.

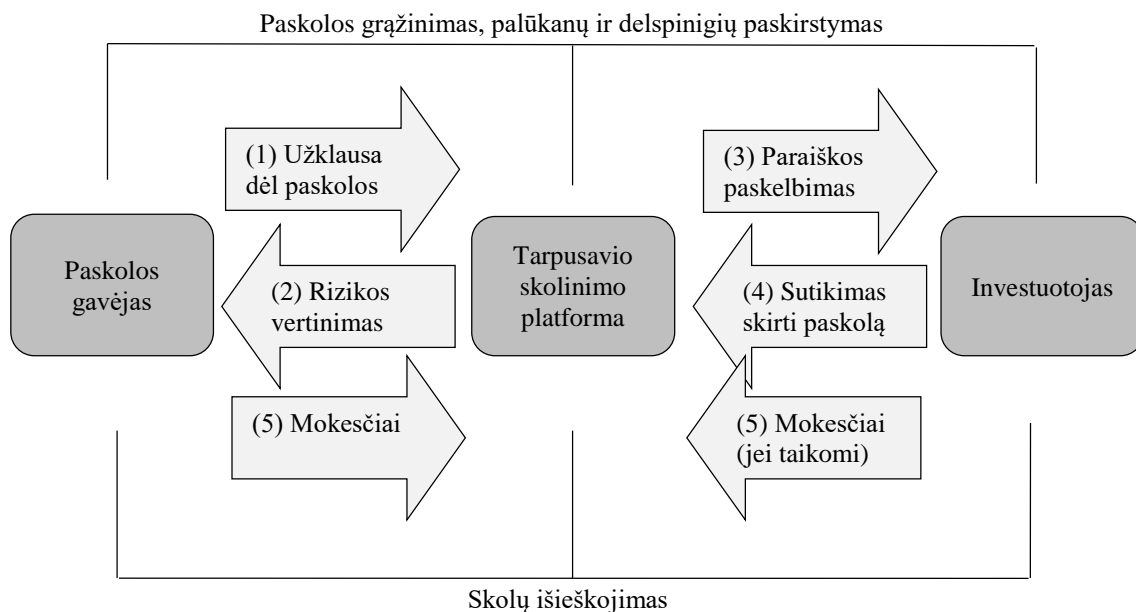
Tarpusavio skolinimas tapo vienu pagrindinių sektorių finansinių technologijų srityje. Lee ir Shin (2018) sudarė FinTech ekosistemą, kurią sudaro penki elementai – vyriausybė, tradicinės finansinės institucijos, klientai, technologijos ir startuoliai (ang. startups). Pastariesiems priklauso tarpusavio skolinimo platformos.

You (2017) teigimu, FinTech, o tuo pačiu ir tarpusavio skolinimas, yra finansinė alternatyva, suteikianti tradicinės ir inovatyvias finansines priemones interneto rinkoje. Interneto bei technologijų pagalba, vartotojai gali pasinaudoti pinigų paskolos paslaugomis daug paprasčiau. Tarpusavio skolinimo platformos suteikia asmenims galimybę pasiskolinti pinigų, o norintiems – investuoti.

Toliau bus aptartas tarpusavio skolinimo platformų veikimo mechanizmas.

Tarpusavio skolinimo platformų veiklos procesas

Kaip jau minėta anksčiau, tarpusavio skolinimo platformos jungia investuotojus ir paskolų gavėjus. Dalyviais gali būti tiek individai, tai verslo įmonės. Platformos yra atsakingos už abiejų šalių atitikimą (Song, Chen, Zhou & Wu, 2018). Galima teigti, jog vienas svarbiausių tikslų – suderinti skolinimo dalyvių interesus tarpusavyje. Lenz (2016) sudarė paprastą schemą, vaizduojančią tarpusavio skolinimo platformos veiklos mechanizmą (1 paveikslas).

1 paveikslas. Tarpusavio skolinimo platformos veiklos procesas (Lenz, 2016)

Iš pradžių paskolų prašytojai pateikia užklausą tarpusavio skolinimo platformai apie norimą gauti paskolą. Nurodoma paskolos suma, terminas, palūkanų norma bei asmeninė informacija. Platforma pagal nustatytus kriterijus patikrina paraišką, įvertina riziką ir sprendžia dėl jos patvirtinimo. Kai paskolos užklausa būna patvirtinama, tarpusavio skolinimo platformos operatorius patalpina ją platformoje. Tuomet investuotojai renkami kieno paraišką finansuoti. Paskolos paraiška platformos dalyviams skelbiama tam tikrą laiką ir jei per jį nesurenkama pakankamai lėšų paskolai suteikti, paraiška yra anuluojama. Privatių asmenų paraiškos yra skelbiamos anonimiškai, tuo tarpu verslo paskolų užklausoje nurodomas įmonės pavadinimas (Lenz, 2016). Investuotojai irgi lieka anonimiški ir platformos veikloje dalyvauja su savo vartotojo numeriais.

Šis pirmas viso proceso etapas vadinamas rinkos plėtros etapu (Song et al., 2018). Jei paskolų gavėjai pritraukia pakankamai investuotojų ir surenkama reikiama paskolos suma, prasideda antras, rizikos valdymo etapas.

Sekančiu žingsniu tarpusavio skolinimo platformos operatorius, po sutarties su paskolos gavėju sudarymo, surenka investuotojų indėlius ir perveda paskolą gavėjui. Investuotojų pinigai nėra renkami iš anksto, iki šio etapo (Lenz, 2016). Į paskolas investavę dalyviai gali parduoti savo investicijų dalį kitiems. Paskola gražinama pagal sutartyje nustatytas sąlygas. Gražintos įmokos iš pradžių grįžta į platformos sąskaitą, o tada būna skirstomos investuotojams.

Pirmame etape tarpusavio skolinimo platformos padeda paskolų gavėjams surinkti reikiamą paskolos sumą geriausiomis sąlygomis ir kuo greičiau. Tuo tarpu antrame, rizikos valdymo etapo metu platformos stengiasi užtikrinti, kad investuotojų indėliai būtų gražinti laiku (Song et al., 2018).

1 lentelėje parodyta, kaip skiriasi bankų ir tarpusavio skolinimo platformų veikla abejuose etapuose. Paskolos bankuose kainuoja daugiau – palūkanos yra didesnės negu platformose. Be to, tarpusavio skolinimo platformos yra puikus būdas greitoms paskoloms gauti. Kadangi visa veikla yra paremta technologijomis ir vyksta internetu, pasinaudoti paslaugomis galima esant kitoje šalyje (nebent šalies įstatymai ar įmonės taisyklės reglamentuoja kitaip). Tačiau reikia pabrėžti, kad platformose, lyginant su bankais, padidėja apgavysčių tikimybę, kuomet pasinaudojama svetima tapatybe arba negražinamos paskolos.

1 lentelė. Veiklos vertinimo skirtumai tarp bankų ir tarpusavio skolinimo platformų (Song et al, 2018)

	Tradiciniai bankai	Tarpusavio skolinimo platformos
Pirmas etapas	Indėlio apskaičiavimo etapas. Įvertinus paskolos gavėjo pajamas, darbą, turimą kapitalą ir finansinius išsipareigojimus, bankas apskaičiuoja indėlio dydį, kuris laikomas tarpiniu veiklos rezultatu.	Rinkos plėtros etapas. Platformos padeda besiskolinantiems rasti finansavimo šaltinį. Vidutinis paskolos terminas, palūkanų norma ir paraiškų skaičius yra laikomi sąnaudomis. Tuo tarpu investuotojų ir paskolų skaičius, paskolos dydis tenkantis vienam gavėjui tai platformos veiklos išėiga, rezultatas.
Antras etapas	Indėlio panaudojimo etapas. Antrame etape, bankai panaudoja pirmo etapo metu gautus indėlius ir suformuoja paskolas. Šiame etape paskolos gali tapti neveiksniomis, kuomet paskolos gavėjas negali gražinti paskolos arba mokėti nustatytų įmokų.	Rizikos valdymo etapas. Tarpusavio skolinimo platformos yra atsakinga už rizikos valdymą. Antro etapo sąnaudomis laikomas vidutinis paskolos terminas ir negražintos paskolos dydis. Skaidrumas ir dispersija yra šio etapo rezultatas.

Tarpusavio skolinimo platformos Lietuvoje

Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo 251 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Teisę verstis tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus veikla asmuo turi tik tada, kai priežiūros institucija įrašo jį į viešąjį tarpusavio skolinimo platformos operatorių sąrašą. Teisės verstis tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus veikla neturi fiziniai asmenys ir pelno nesiekiantys asmenys.“ (Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas, 2011). Platformos turi atitikti įstatyme numatytus reikalavimus – įstatinis kapitalas negali būti mažesnis nei 40 tūkst. eurų, reikalingas patvirtintas veiklos planas, kuriame nustatomos veiklos tęstinumo priemonės. Įstatymas taip pat reglamentuoja reikalavimus tarpusavio skolinimo platformų operatoriaus vadovui bei kokia informacija privalo būti skelbiama operatorių interneto svetainėje.

2018 m. lapkričio 15 d. Viešąjį tarpusavio skolinimo platformos operatorių sąrašą sudarė 5 veikiančios įmonės:

- UAB „Bendras finansavimas“
- AB Neo Finance
- UAB „Procentas“
- UAB „Finansų bitė“
- UAB „LSV Intergroup“.

Toliau trumpai apžvelgsime kiekvieną iš jų.

Savy. Savy yra pirmoji tarpusavio skolinimo platforma įregistruota Lietuvoje. Įkurta 2014 m., ją valdo Didžiosios Britanijos bendrovė „New Chartered Limited“. Lietuvoje platforma administruojama UAB „Bendras finansavimas“. Tarpusavio skolinimo platforma Savy.lt suteikia paskolas iki 19 tūkst. eurų, metinė palūkanų norma

– nuo 8 %. Maksimalus paskolų terminas – 72 mėn. Asmuo, norėdamas gauti paskolą, interneto svetainėje užpildo paraišką, nuroydamas norimą sumą bei mokėjimo terminą. Be to, privaloma atlikti identifikaciją – paraišką pildantis asmuo turi padaryti 6 euro centų pervedimą, tokiu būdu patvirtinant asmens duomenis. Savy.lt investuotojais tampama užsiregistravus platformoje internetu. Investuoti į vieną paskolą galima nuo 5 iki 500 eurų. Pavedimai tarp investuotojo ir paskolos gavėjo vykdomi per elektroninių atsiskaitymų sistemą Paysera. Savy vertina paskolų gavėjų patikimumą ir kreditingumą reitingus skirsto į 5 klases, nuo A (aukštas patikimumas) iki E (žemiausias patikimumas), o kiekviena jų turi dar 3 lygius. Taigi galima teigti, kad paskolų gavėjų kreditingumas vertinamas detalai ir taip leidžia investuotojams priimti geresnius investavimo sprendimus. Platformoje veikia rekomendavimo programa, kurios tikslas – pritraukti naujus klientus. 2018 m. lapkričio 27 d. Savy.lt platformoje buvo užregistruoti 22623 investuotojai (Savy veiklos statistika).

Paskolų klubas. Platforma buvo įkurta 2015 m., ją valdo UAB „NEO Finance“. Paskolų klubas siūlo nuo 300 iki 10 tūkst. eurų paskolas. Palūkanų normos nuo 6 %. Paskolos suteikiamos nuo 3 mėn. iki 60 mėn. laikotarpiui. Paskolų klubas yra vienintelė tarpusavio skolinimo platforma Lietuvoje turinti elektroninių pinigų įstaigos veiklos licenciją. Paskolų gavėjai ir investuotojai turi atsidaryti „Paskolų klubo“ elektroninių pinigų sąskaitą, nes visi pervedimai vykdomi per ją. UAB „NEO Finance“ valdomoje platformoje taip pat vykdoma rekomendavimo programa „Pakviesk draugą“, kurios veikimo principai panašūs į Savy.lt programą. 2018 m. Paskolų klubas išdavė daugiau nei 4000 paskolų. Platformoje paskolų gavėjų kreditingumo reitingai skirstomi į 3 grupes: A, B ir C. Lyginant su anksčiau pristatyta platforma, kreditingumo vertinimas yra bendrinis ir ne toks tikslus (Paskolų klubo veiklos statistika).

FinBee. Tarpusavio skolinimo platformos FinBee valdytojas UAB „Finansų bitė“. Platforma siūlo nuo 300 iki 10 tūkst. eurų paskolas, su 6 % minimalia palūkanų norma. Maksimalus paskolos terminas – 60 mėn. Ši platforma išsiskiria iš kitų siūlydama paskolas verslui. Įmonės, norinčios pasinaudoti paskolos paslauga, privalo veikti daugiau nei 1 metus ir neturėti pradelstų skolų. Nuo paslaugos atsiradimo, 2017 metais, platforma suteikė daugiau nei 3 mln. eurų paskoloms verslui. Investuotojai gali finansuoti tiek fizinių asmenų, tiek verslo paskolas. Investuotojų indėliai kaupiami banke esančioje depozitinėje klientų sąskaitoje. Kaip ir kitose platformose, minimali investavimo suma yra 5 eurai. FinBee taiko 5 lygių kreditingumo vertinimo sistemą. Reikia pažymėti, kad sutartis su paskolos gavėjais UAB „Finansų bitė“ pasirašo ne internetu, o gyvai. Tokiu būdu įmonė užtikrina saugumą ir mažina investavimo riziką (FinBee veiklos statistika).

UAB „Procentas“ ir UAB „LSV Intergroup“. Nors šios dvi įmonės yra įrašytos į Viešąjį tarpusavio skolinimo platformų operatorių sąrašą, tačiau veiklos šiuo metu nevykdo. Platforma Eurokreditas, valdoma UAB „LSV Intergroup“ teikia greituosius vartojimo kreditus, tačiau tarpusavio skolinimas nėra vykdomas. Apie UAB „Procentas“ veiklą informacijos nerasta. Straipsnio rengimo metu platformos interneto svetainė neveikė, nes buvo pasibaigęs licencijos galiojimas, todėl duomenų surinkti nepavyko.

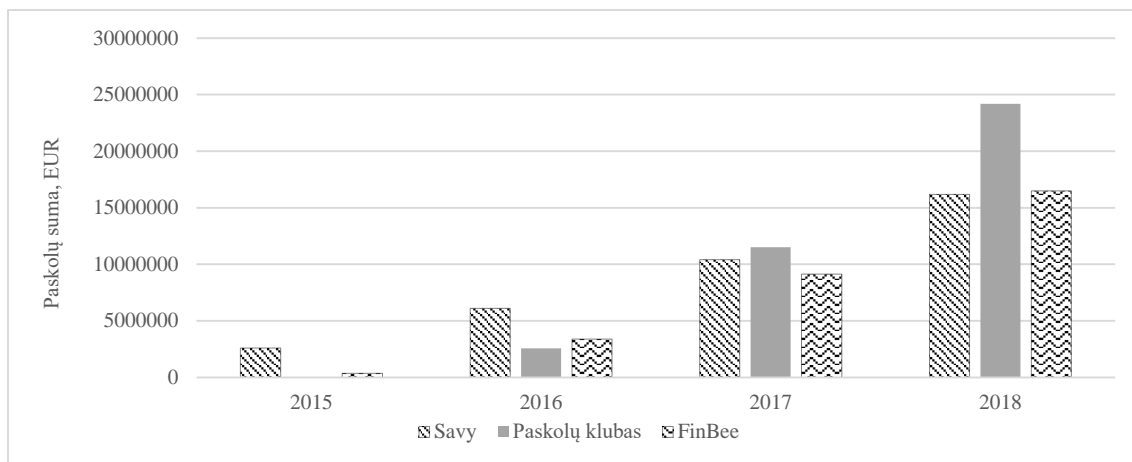
Trijų pagrindinių Lietuvoje veikiančių tarpusavio skolinimo platformų apžvalga pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Lietuvos tarpusavio skolinimo platformų veiklos apžvalga (Sudaryta autorių pagal platformų veiklos duomenis, 2018–11–27)

	<i>Savy</i>	<i>Paskolų klubas</i>	<i>FinBee</i>
Įkūrimo metai	2014	2015	2015
Minimali metinė palūkanų norma	8 %	6 %	6 %
Maksimali paskolos suma	19 000 €	10 000 €	10 000 €
Minimalus paskolos terminas	3 mėn.	6 mėn.	12 mėn.
Maksimalus paskolos terminas	72 mėn.	60 mėn.	60 mėn.
Kreditingumo reitingai	5 (kiekviename 3 lygiai)	3	5
Elektroninių pinigų įstaigos veiklos licencija	Nėra	Yra	Nėra
Automatinis investavimas	Yra	Yra	Yra
Paskolos verslui	Nėra	Nėra	Yra
Išmokėta paskolų, vnt.	8 699	9 411	6 950
Išmokėta paskolų, eurais	16 176 638 €	24 313 755 €	16 493 845 €
Aktyvių investuotojų skaičius	6 725	5 547	Nėra duomenų (registruotų 10 949)

2 pav. pavaizduota tarpusavio skolinimo platformų 2015–2018 m. išduotų paskolų suma. Pateikti 2018 m. lapkričio 27 d. platformų duomenys. Nors Paskolų klubas pradėjo savo veiklą vėliau, šiuo metu yra išdavęs daugiausiai paskolų

– 24 313 755 eurų. FinBee pateikti duomenys apima privačių ir verslo išduotų paskolų bendrą sumą. Verslo paskolos sudaro apie 18 % bendros sumos.

2 pav. Tarpusavio skolinimo platformų išduotų paskolų skaičius 2015–2018 m. (Sudaryta autorių pagal platformų pateiktus duomenis, 2018–11–27)

Plėtros galimybės

Lietuvoje tarpusavio skolinimo sektorius vis dar plečiasi. Anksčiau straipsnyje buvo pateiktos Lietuvoje veikiančios įmonės. Šalyje yra puikios galimybės finansinių technologijų verslui vystytis, todėl ir tarpusavio skolinimo platformų veikla turėtų plėstis. Galima pasitelkti kitų valstybių pavyzdžiu ir išsiaiškinti koku būdu jose išsivystė sektorius.

Vienas pagrindinių tarpusavio skolinimo platformų veiklos centrų yra Kinija. Finansinės technologijos Kinijoje užima svarbią vietą šalies finansų sektoriuje. Chen (2016) nuomone, fintech sektorius greičiau išaugo Kinijoje negu JAV dėl dvejų priežasčių. Visų pirma, Kinija nebuvo pirmoji įdiegusi šias inovacijas, o antra – finansų ir technologijų srities augimas buvo žymiai geresnis Kinijoje. Tokiu būdu valstybė galėjo remtis kitų šalių pavyzdžiu ir pasitelkus savo stiprybėmis, sukurti sėkmingą finansinių technologijų sektorių.

Kalbant apie tarpusavio skolinimo platformas Kinijoje, jų skaičius ypatingai didėjo dėl kelių faktorių (You, 2018). Daug lėmė rinkos galia – smulkusis verslas negaudavo paramos iš tradicinių bankų. Tuo tarpu investicijos tarpusavio skolinimo platformose buvo laikomos vertingomis, su didele pelno tikimybe ir maža rizika. You (2018) taip pat pabrėžia technologijų progresą Kinijoje. Valstybės gyventojai aktyviai naudojami elektroninės prekybos galimybėmis, elektroninių atsiskaitymų paslaugomis. Tarpusavio skolinimas netapo išimtimi – kinai noriai įsitraukė į šio sektoriaus veiklą, kurios paslaugomis galima pasinaudoti internetu. Palankus vyriausybės požiūris į naujai besivystantį sektorių irgi turėjo didelę įtaką tarpusavio skolinimo veiklos plėtrai (You, 2018). Žinoma, dėl to iki šiol tarpusavio skolinimo platformų veiklos reguliavime randama nemažai spragų, tačiau galima daryti išvadą, kad pirminis lankstus vyriausybės institucijų santykis padėjo sektoriui sėkmingai vystytis.

Indonezijoje tarpusavio skolinimas plėtojosi, nes smulkiajam verslui yra sunku gauti paskolą iš banko, todėl nauja finansavimo alternatyva tapo paklausi tarp verslininkų. Be to, maža dalis gyventojų naudojami banko paslaugomis, todėl beveik niekas nesiskolina pinigų iš finansinių institucijų (Davis, Maddock & Foo, 2017). Tarpusavio skolinimo platformos Indonezijoje orientuotos į mobiliąsias aplikacijas, kadangi šalyje aktyviai naudojami mobiliaisiais telefonais.

Milne ir Parboteeah (2016) nuomone, tarpusavio skolinimo platformų veiklos plėtra gali būti pakankamai sėkminga, nes sektorius turi daugiau privalumų lyginant su tradicinėmis finansinėmis institucijomis. Mažesnės palūkanos, didesnė tikimybė negu banke gauti paskolą, paslaugų kokybė ir greitis bei informacinių technologijų naudojimas pritraukia daugiau tarpusavio skolinimo platformų vartotojų nei bankai. Ferrarini (2017) pabrėžia, kad fintech įmonės geriau už tradicinius bankus valdo didžiuosius duomenis apie klientus. Autoriaus teigimu, finansinių technologijų plėtra yra ypatingai patraukli dėl savo „finansinės demokratijos“.

Lietuvoje 2016 m. buvo sudaryta darbo grupė finansinių technologijų sektoriaus plėtros klausimams. Jos pagrindinis tikslas – paversti Lietuvą Fintech centru Baltijos šalyse. Buvo įvertinta, kad valstybė turi puikias galimybes pasiekti šį tikslą, sėkmingai kuriant fintech plėtrai skirtą aplinką. Darbo grupės nustatyta, kad Lietuvoje jau padaryta didelė pažanga link tikslo siekimo: „išplėtotas informacinių technologijų sektorius; pasirinktos tam tikros valstybės institucijų ir verslo bendradarbiavimo formos; pradėta aktyvi viešinimo kampanija užsienyje; Lietuvos banke kuriama speciali programa „Newcomer“ naujoms kompanijoms; priimtas Sutelktinio finansavimo įstatymas, Vartojimo

kredito įstatymo ir Su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo pataisos, kurios sukuria sąlygas veikti sutelktinio finansavimo, tarpusavio skolinimosi platformoms; priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, kuris praplėtė galimybes nustatyti kliento tapatybę nuotoliniu būdu; platesniam nei kitose Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse finansų rinkų dalyvių ratui suteikiama prieiga prie SEPA (angl. Single Euro Payments Area) infrastruktūros per Lietuvos banką.” (Lietuvos Respublikos Finansų ministro įsakymas dėl finansinių technologijų (FINTECH) industrijos plėtros Lietuvoje, 2017).

Tarpusavio skolinimo platformų veiklai ir plėtrai Lietuvoje yra sukurtos tinkamos sąlygos. Tačiau, kaip ir kiekvienoje srityje, sektoriaus plėtrą sąlygoja įvairūs išoriniai ir vidiniai veiksniai. Darbo grupė finansinių technologijų industrijai Lietuvoje plėtoti išskyrė 4 sritis, turinčias tiesioginės įtakos fintech sektoriaus, o tuo pačiu ir tarpusavio skolinimo platformų, plėtrai (Lietuvos Respublikos Finansų ministro įsakymas dėl finansinių technologijų (FINTECH) industrijos plėtros Lietuvoje, 2017):

palanki viešoji politika ir teisinė aplinka;

kapitalo pasiūla kiekviename plėtros etape;

finansinių technologijų produktų ir paslaugų paklausa;

profesionalios darbo jėgos pasiūla.

Gerinant šias sritis, sukuriama geresnė sąlyga finansinių technologijų sektoriaus vystymuisi.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, tarpusavio skolinimo platformų veikla jau iš dalies yra reguliuojama Lietuvoje. Buvo įteisintos Vartojimo kredito įstatymo pataisos, leidžiančios veikti tarpusavio skolinimo platformoms. Platformų veikla yra prižiūrima Lietuvos banko. Šiuo metu taip pat yra svarstoma galimybė įdegti finansinių inovacijų aplinkos, dar vadinama „smėlio dėžės“ (angl. regulatory sandbox) modelį. Jo pagalba naujiems rinkos dalyviams bus leidžiama siūlyti finansines paslaugas su tam tikromis reguliacinėmis išlygomis ir Lietuvos banko teikiamomis konsultacijomis. Kadangi šiuo metu yra mažai užregistruotų tarpusavio skolinimo platformų Lietuvoje, „smėlio dėžės“ modelis padėtų plėstis sektoriaus veiklai.

Naujiems dalyviams būtina sukurti sąlygas pasinaudoti finansavimo galimybėmis naujam verslui vystyti. Europos Sąjungos skiriamos lėšos, Lietuvoje siūlomas finansavimas ar sutelktinio finansavimo galimybės leistų praplėsti tarpusavio skolinimo platformų sektorių.

Reikėtų didinti gyventojų susidomėjimą finansinių technologijų siūlomomis paslaugomis. Nors, Lietuvoje jau yra pakankamai gerai išvystytos informacinės technologijos ir jomis teikiamos finansinės paslaugos, Lietuvos gyventojai dar turi mažai žinių apie jas. Natalia ir Shihab (2018) nuomone, ties žmonių supratimo apie fintech veiklą didinimu galėtų dirbti finansinių technologijų įmonių viešųjų ryšių specialistai. Tam, kad padidėtų tarpusavio skolinimo platformų vartotojų skaičius, visų pirma žmonės turi suprasti kaip šis sektorius veikia, kokie yra privalumai (ir trūkumai). Daug įtakos turi ir supratimas apie asmens duomenų apsaugą.

Veikiančios tarpusavio skolinimo platformos galėtų plėsti siūlomų paslaugų spektrą, kaip pvz. FinBee pradėjo teikti verslo paskolas, ko nesiūlo kitos platformos. Galima pasitelkti Indonezijos pavyzdžiu ir tarpusavio skolinimo paslaugas teikti per mobiliuosius telefonus, sukurti platformų mobiliąsias aplikacijas. Tai būtų puiki alternatyva, orientuota į patogumą besirenkančius vartotojus.

Siekiant Darbo grupės finansinių technologijų industrijai Lietuvoje plėtoti iškelto tikslo – paversti Lietuvą Fintech centru Baltijos šalyse, tuo pačiu sukuriama geresnė aplinka tarpusavio skolinimo platformų plėtrai. Visos naudojamos priemonės tikslui pasiekti turi teigiamą poveikį šiuo metu veikiančioms platformoms bei sudaro galimybės atsirasti naujoms.

Plačiau tarpusavio skolinimo platformų veiklos plėtra Lietuvoje bus nagrinėjama tolimesniuose tyrimuose (magistro baigiamajame darbe).

Išvados

1. Tarpusavio skolinimas, dar geriau žinomas kaip P2P skolinimas, tai neseniai atsiradusi nauja finansinė paslauga, kuomet žmonės skolinasi pinigus iš kitų asmenų internetu. Šiuo atveju tarpusavio skolinimo platformos tampa tarpininku tarp paskolos gavėjo ir investuotojų. Pirmoji platforma pasaulyje buvo įsteigta 2005 metais Didžiojoje Britanijoje. Tarpusavio skolinimas yra viena pagrindinių finansinių technologijų veiklų, kuri suteikia galimybę greitai ir paprastai gauti paskolą, o norintiems – investuoti į ją.
2. Platformų veiklos procesas susideda iš kelių etapų. Paskolą norintis gauti asmuo pateikia užklausą tarpusavio skolinimo platformai, nurodant norimą sumą ir terminą. Platformos darbuotojai patikrina užklausą, įvertina kreditingumo lygį bei riziką ir nusprendžia ar suteikti paskolą. Patvirtintos paraiškos talpinamos platformoje ir nustatomas terminas, kurio metu investuotojai gali pasirinkti finansuoti paskolas. Jei pasibaigus terminui paraiška nesurenka pakankamai investicijų, ji būna anuliuojama. Surinkus reikiamą paskolos sumą, pasirašoma sutartis tarp paskolos gavėjo ir tarpusavio skolinimo platformos. Po šio žingsnio platforma surenka investuotojų indėlius ir perveda pinigus gavėjui. Paskola gražinama sutartyje

- numatytomis sąlygomis.
3. Lietuvoje tarpusavio skolinimo paslaugas teikiančios platformos įtraukiamos į Viešąjį tarpusavio skolinimo platformos operatorių sąrašą. Straipsnio rengimo metu sąrašą sudarė 5 platformos: Savy, Paskolų klubas, FinBee, Eurokreditas ir Procentas. Savy buvo pirmoji Lietuvoje įkurta tarpusavio skolinimo platforma. Per 4 veiklos metus Savy išdavė daugiau negu 16 mln. eurų paskolų. Daugiausiai paskolų išmokėjo Paskolų klubas – virš 24 mln. eurų. Vienintelė FinBee siūlo verslo paskolų paslaugas.
 4. Tarpusavio skolinimo platformų veikla Lietuvoje buvo įteisinta Vartojimo kredito įstatyme. Skatinant finansinių technologijų plėtrą, Lietuvos bankas svarsto galimybę įdiegti „smėlio dėžės“ reguliacinį modelį, kurio esmė – padėti naujoms fintech įmonėms išbandyti savo veiklą ir sėkmingai įsitvirtinti rinkoje. Ši priemonė padės praplėsti finansinių technologijų, o tuo pačiu ir tarpusavio skolinimo platformų sektorių. Veikiančios platformos turėtų naudotis visu įmanomu finansavimu ir gerinti savo veiklą. Be to, operatoriai galėtų siūlyti daugiau paslaugų, remtis gerosiomis praktikomis. Pasitelkiant Darbo grupės finansinių technologijų industrijai Lietuvoje plėtoti siūlomomis priemonėmis, bus ne tik sėkmingai vykdoma tarpusavio skolinimo platformų veiklos plėtra, tačiau ir siekiama pagrindinio Darbo grupės iškelto tikslo – padaryti Lietuva finansinių technologijų centru Baltijos regione.

Literatūra

- Chen, L. (2016). From Fintech to Finlife: The case of Fintech Development in China. *China Economic Journal*, 9(3), 225–239. <https://doi.org/10.1080/17538963.2016.1215057>
- Davis, K., Maddock, R., & Foo, M. (2017). Catching up with Indonesia's fintech industry. *Law and Financial Markets Review*, 11(1), 33–40. <https://doi.org/10.1080/17521440.2017.1336398>
- Ferrarini, G. (2017). Regulating FinTech: Crowdfunding and Beyond. *European Economy. Banks, Regulation, and the Real Sector*, 2017.2, 121–142.
- FinBee tarpusavio skolinimo platformos veiklos statistika (žiūrėta 2018–11–27). Prieiga per internetą: <https://www.finbee.lt/apie-mus/statistika/>
- Lee, I. & Shin, Y. (2018). Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. *Business Horizons*, 61(1), 35–46. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.09.003>
- Lenz, R. (2016). Peer-to-Peer Lending: Opportunities and Risks. *European Journal of Risk Regulation*, 7, 688–700. <https://doi.org/10.1017/S1867299X00010126>
- Lietuvos Respublikos Finansų ministro įsakymas dėl finansinių technologijų (FINTECH) industrijos plėtros Lietuvoje. TAR, 2017–05–19, Nr. 8423
- Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas. Valstybės žinios, 2011, Nr. 1–1.
- Milne, A., Parboteeah, P. (2016). The Business Models and Economics of Peer-to-Peer Lending. European Credit Research Institute Research Report No. 17/May 2016
- Natalia, D. & Shihab, M. (2018). Public Relations Strategies to Built Financial Technology (Fintech) Awareness. The „Koinworks“ Way. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 260, 254–257. <https://doi.org/10.2991/icomacs-18.2018.62>
- Paskolų klubo platformos veiklos statistika (žiūrėta 2018–11–27). Prieiga per internetą: <https://www.paskoluklubas.lt/statistika>
- SAVY tarpusavio skolinimo platformos veiklos statistika (žiūrėta 2018–11–27). Prieiga per internetą: <https://gosavy.com/lt/statistika/>
- Song, P., Chen, Y., Zhou, Z. & Wu, H. (2018). Performance Analysis of Peer-to-Peer Online Lending Platforms in China. *Sustainability*, 10(9), 1–15. <https://doi.org/10.3390/su10092987>
- Wei, S. (2015). Internet lending in China: Status quo, potential risks and regulatory options. *Computer Law & Security Review: The International Journal of Technology Law and Practice*, 31(6), 793–809. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2015.08.005>
- You, C. (2018). Recent Development of FinTech Regulation in China: A Focus on the New Regulatory Regime for the P2P Lending (Loan-based Crowdfunding) Market. *Capital Markets Law Journal*, 13(1), 85–115. <https://doi.org/10.1093/cmlj/kmx039>
- Zhao, H., Ge, Y., Liu, Q., Wang, G., Chen, E., & Zhang, H. (2017). P2P Lending Survey: Platforms, Recent Advances and Prospects. *ACM Transactions on Intelligent Systems and Technology (TIST)*, 8(6), 1–28. <http://dx.doi.org/10.1145/3078848>

PEER-TO-PEER LENDING PLATFORMS IN LITHUANIA: DEVELOPMENT POSSIBILITIES

Viktorija KARMAZA, Marius LAURINAITIS

Abstract. Peer-to-peer lending is one of the main financial technology services. Peer-to-peer (also known as P2P) lending platforms offer fast and simple way to get a loan from other people. Although this sector is still new in

Lithuania, its development would have a great impact on country's economy. It would make new workplaces and expand variety of available financial services. Article look into work of peer-to-peer lending platforms in Lithuania. Aim – examine P2P lending platforms in Lithuania and determine sector's development possibilities. Analysis of scientific literature and platforms' data analysis methods have been used. First, article presents conception of peer-to-peer lending, then platform performance process was explained. After that we analyze and compare peer-to-peer lending platforms in Lithuania. Lastly, authors look into sector development possibilities in the country.

Keywords: Peer-to-peer lending platforms, peer-to-peer lending, P2P, development, financial technology, financial services, investment.